

ЗАДОРОЖНИЙ КОСТЯНТИН АНАТОЛІЙОВИЧ

старший викладач кафедри вогневої та спеціальної підготовки

Київського інституту Національної гвардії України

ORCID ID 0000-0002-5278-9627

ЗАСТОСУВАННЯ СТРІЛЕЦЬКОЇ ЗБРОЇ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ У ПРОТИДІЇ ВІЙСЬКОВИМ ЗАГРОЗАМ

У статті розглянуто роль та значення Національної гвардії України у забезпеченні оборони і безпеки держави. Вказано, що це військове формування має унікальні особливості, які дозволяють їй швидко втрутитися в будь-якому регіоні країни для виконання військових завдань. Аналіз її статусу дав змогу зробити висновок про те, що Національна гвардія України є правоохоронним органом, проаналізовано правові аспекти її ролі у виконанні правоохоронних функцій держави.

Охарактеризовано нормативно-правові акти, що регламентують питання використання стрілецької зброї представниками НГУ. Зроблено висновок про можливість і необхідність в окремих випадках застосовувати стрілецьку зброю для протидії безпілотним літальним апаратам противника.

***Ключові слова:** Національна гвардія України; сектор безпеки; військові та правоохоронні функції; загрози національній безпеці; повноваження, завдання, державна безпека; стрілецька зброя; кут місця цілі; кут прицілювання.*

Постановка проблеми. Національну гвардію України (НГУ) створено під час активних бойових дій. Закон України «Про Національну гвардію України», прийнятий 13 березня 2014 року в період російсько-української війни, визначив НГУ як нове військове утворення з правоохоронними функціями [1]. Тобто, Національна гвардія України є правоохоронним органом, оскільки до її основних завдань належить захист та охорона життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорона громадського порядку та забезпечення громадської безпеки; виконання нею правоохоронних функцій визначено одним з головних завдань; її співробітники виконують обов'язки на професійній основі, можуть мати спеціальні звання, формений одяг, знаки розрізнення; працівники Національної гвардії мають право застосовувати заходи примусу та мають додаткові соціально-правові гарантії.

НГУ була створена на базі Внутрішніх військ

і залишається наймолодшим серед військових структур України. Важливо зазначити, що НГУ отримала нові завдання порівняно з внутрішніми військами, зокрема, участь у вирішенні ситуацій, пов'язаних зі збройними конфліктами та іншими загрозами на державному кордоні. Вона також бере участь у спеціальних операціях проти збройних груп та злочинних організацій на території України, а також у заходах для запобігання нелегальному перетину кордону. У нашому дослідженні здійснено аналіз особливостей застосування стрілецької зброї підрозділами Національної гвардії України у протидії військовим загрозам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основними функціями НГУ є: участь у відсічі збройної агресії; захист конституційного ладу України, цілісності її території від спроб змінити її насильницьким шляхом; участь у здійсненні заходів, пов'язаних із припиненням збройних конфліктів та інших провокацій на державному кордоні; участь у спеціальних операціях із знешкодження

непередбачених законом воєнізованих або збройних формувань; участь у відновленні конституційного правопорядку в разі здійснення спроб захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства; участь у здійсненні заходів правового режиму воєнного стану; виконання завдань територіальної оборони та оборона важливих державних об'єктів [1].

Проблеми застосування стрілецької зброї вивчали вчені різних галузей науки, зокрема юридичної, військової та національної безпеки. С. В. Женжера, А. В. Литвин, А. А. Бровко надають визначення зброї, з огляду на її призначення, та наводять приклади окремих її видів [5]. В. М. Сенаторов досліджує поняття «стрілецька зброя», яке співвідноситься з поняттям «зброя» як частка з цілим [6]. А. Т. Комзюк, О. І. Біленко та Д. В. Павлов у своїх працях розглядають застосування стрілецької зброї як один із видів адміністративно-примусових заходів [3]. На думку А. Ю. Аллерова та О. В. Кривенка, зброя – це специфічна ознака військової служби [2].

Постановка завдання. Мета статті полягає в аналізі особливостей застосування стрілецької зброї підрозділами Національної гвардії України у протидії військовим загрозам.

Виклад основного матеріалу. З одного боку, застосування зброї – це бойове використання військовослужбовцями, військовими підрозділами

та частинами (кораблями) зброї і бойової техніки, що перебуває в них на озброєнні, санкціоноване відповідними статутами, настановами й інструкціями, а також наказами (командами) командирів (начальників). З другого боку, С. В. Женжера, А. В. Литвин, А. А. Бровко, аналізуючи норми законодавства і враховуючи ознаки адміністративно-примусових заходів, відносять до них також застосування зброї [5]. Дослідники вважають застосування зброї заходами адміністративного припинення – засобами примусового переривання (припинення) протиправних діянь та спеціальними припиняючими заходами (заходами припинення спеціального призначення), що належать до групи самостійних (оперативних) заходів.

Отримання Україною стрілецької зброї від держав-партнерів у рамках міжнародної військової матеріально-технічної допомоги дало змогу інтенсифікувати переозброєння підрозділів НГУ на зразки стрілецької зброї калібрів країн-НАТО, що суттєво підвищило їх вогневі можливості (таб. 1).

Крім цього, Д. В. Павлов та О. І. Біленко адміністративно-примусові заходи, пов'язані з правопорушеннями, розподіляють, зокрема, на заходи адміністративного припинення, якими вважають застосування зброї [3]. На думку С. В. Женжера, А. В. Литвина та А. А. Бровка, в певному розумінні застосування сили – це

Таблиця 1

Класифікація основних зразків стрілецької зброї на застосуванні Національної гвардії України

Тип автоматички	Калібр	Найменування зразків озброєння наданих у рамках міжнародної матеріально-технічної допомоги	Кількість найменувань	Найменування зразків озброєння вітчизняного виробництва	Кількість найменувань
ІНДИВІДУАЛЬНА ЗБРОЯ					
Гранатомети					
Самозарядні	Великий	M32 Milkor, RGP-40	2	відсутні	-
Ручного перезаряджання	Великий	M320	1	відсутні	-
Кулемети					
Автоматичні	Малий	FN Minimi M1, M249, PZD 556	3	відсутні	-
Снайперські гвинтівки					
Автоматичні	Середній	M14	1	відсутні	-
	Середній	відсутні	-	UAR-10, Форт-301	2

Самозарядні	Великий	Accuracy International AS50, Barrett M107A1, Barrett M82	3	<i>відсутні</i>	-
З ковзним затвором	Середній	Accuracy International AXMC, GIAT FR F2, Brugger & Thomet APR308, Sako TRG-42, Desertech SRS-A1 Covert, Surgeon PSR, Savage Arms 10 FCP-SR, Savage 110, IIS Precision Pro 2000 ПТР	9	UBR-008, VPR-308/338	2
	Великий	CheyTac M200 Intervention, McMillan TAC 50, PGW LRT-3, Serbu BFG-50, WKW Wilk, ZVI Falcon	6	Snipex .50 BMG Rhino Hunter, Snipex Alligator, Snipex T-Rex, , Snipex M100	6
Автомати / Карабіни					
Автоматичні	Малий	Bushmaster ACR, CZ 805 BREN 2, Diemaco C7A1, FN SCAR-L, FN F2000, FNFNC, Grot C16 FB-M1, M4A1, M16A1, MSBS Grot, Steyr AUG A1, SIG 516	12	UAR-15, Вулкан-М “Малюк”, Форт-221, Форт-227	4
	Середній	FNFAL, Type-56, SA Vz. 58, Zastava M70	4	<i>відсутні</i>	-
Самозарядні	Малий	CQBR Block II, JP Enterprises CTR-02, SIG MCX Virtus SBR	3	<i>відсутні</i>	-
Пістолети-кулемети					
Автоматичні	Середній	МКЕК MP5A3, Scorpion Vz. 61	2	Форт-224, Форт-226, Форт-230, SMG-15	4
Пістолети					
Автоматичні	Великий	Jericho 941	1	<i>відсутні</i>	-
Самозарядні	Середній	Beretta M9, Glock 17, Glock 19, Sarsilmaz SAR 9, Vz. 82	5	Форт-12, Форт-14ТІ, Форт-17	3
	Малий	<i>відсутня</i>		Форт-28	1

Примітка: калібр стрілецької зброї поділяється:

малий – до 6,5 мм,

середній – від 6,5 мм до 9 мм,

великий – більше 9 мм.

Джерело: розроблено автором за даними [4]

застосування, зокрема, зброї.

Дослідники виокремлюють вертикальну родову серію: «державний примус, адміністративний примус, заходи адміністративного припинення застосування зброї». Вони доходять висновку, що поняття «застосування сили (а значить, і зброї) у внутрішніх справах держави» є сутнісним виявом правового (узаконеного) фізичного примусу держави (в особі уповноважених на те органів та посадових осіб) по відношенню до осіб з делінквентною поведінкою за допомогою комплексного

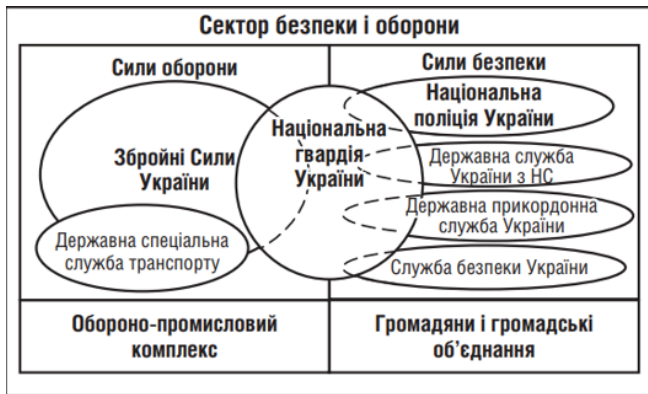

Рис. 1. Місце Національної гвардії України у складі сектору безпеки
Джерело : розроблено автором за даними [2]

інструментарію (зокрема, зброї) з метою припинення правопорушення [2].

Наголосимо на тому, що існують обмеження застосування зброї підрозділами НГУ, зокрема, забороняється застосовувати вогнепальну зброю:

1. До жінок з явними ознаками вагітності, малолітніх осіб, осіб з явними ознаками обмежених можливостей або старості, крім випадків учинення ними збройного чи групового нападу, учинення збройного опору військовослужбовцю Національної гвардії України, що загрожує його життю і здоров'ю та інших осіб, якщо відбити такий напад або опір іншими способами і засобами неможливо;

2. У приміщеннях і на земельних ділянках, які належать або закріплені за дипломатичними представництвами та консульськими установами іноземних держав в Україні, крім випадків, коли від глави дипломатичного або іншого відповідного представництва (організації) надійде офіційними каналами письмове прохання (згода) застосувати вказані засоби проти правопорушників;

3. У приміщеннях або на виробництвах, пов'язаних з виготовленням вибухових чи легкозаймистих

речовин, у навчальних і лікувальних закладах.

4. Забороняється застосовувати і використовувати вогнепальну зброю в місцях, де може бути завдано шкоди іншим особам, крім випадків необхідності відбиття нападу, якщо небезпека за даних обставин не могла бути усунута іншими засобами, а заподіяна шкода є значно меншою, ніж відвернена.

5. Військовослужбовець має право оголосити вогнепальну зброю і привести її в готовність, якщо вважає, що в обстановці, яка склалася, можуть виникнути підстави для її застосування [2].

Прикладом успішного використання підрозділів Національної гвардії України у протидії гібридній агресії може бути спеціальна операція з припинення сепаратистського руху в Харкові, що охопила відновлення державного управління і звільнення Харківської обласної державної адміністрації від проросійських сил. Завдяки своєчасному, ефективному і рішучому застосуванню спеціальних підрозділів НГУ на початковому етапі формування нового осередку сепаратизму, що протистояв конституційному ладу України, була повністю заблокована можливість подальшого розвитку подій за сценарієм, аналогічним подіям у Донецькій області.

Заслужують на увагу випадки застосування стрілецької зброї підрозділами НГУ для протидії безпілотним літальним апаратам під час виконання завдань із забезпечення державної безпеки.

Розвиток та поширення безпілотних літальних апаратів (БПЛА) у військовому використанні останніми роками суттєво змінює стратегії протиповітряної оборони. Це ставить під сумнів традиційні концепції захисту від повітряних загроз у різних військових частинах під час бойових дій. Іноді, через знищення засобів протиповітряної оборони противником, нестачу боєприпасів або недостатнє забезпечення засобами протиповітряної оборони (ППО) у військових підрозділах, стає очевидною необхідність використання стрілецької зброї для протидії БПЛА.

Стрілецька зброя у представників НГУ залишається актуальною і може ефективно використовуватися разом із сучасними системами протиповітряної оборони для ліквідації БПЛА. Ймовірність ураження БПЛА представниками Національної гвардії України залежить від його характеристик, таких як розміри, висота польоту, швидкість і маневреність. Малі БПЛА, які рухаються повільно та на невеликій висоті, є основною метою для стрілецької зброї.

Стрілецька зброя підрозділами НГУ може

бути ефективно використана для знищення цілей типу «гелікоптер» на невеликій висоті та відстані, а також для ведення оборонного вогню під час атаки швидкорухомих літаків і гелікоптерів. Отже, необхідно ретельно переглянути та адаптувати стратегії протиповітряної оборони до сучасних викликів та можливостей стрілецької зброї у протистоянні з безпілотними літальними апаратами.

Сутність прицілювання полягає в налаштуванні положення ствола у такий спосіб, щоб забезпечити точне попадання кулі у ціль. Це досягається за допомогою прицільних пристосувань, які дають змогу узгоджувати оптичну вісь прицілу з геометричною віссю каналу ствола. Кут прицілювання, який визначається як кут між лінією піднімання ствола і лінією прицілювання, залежить від дистанції до цілі та швидкості зменшення швидкості кулі. Що вища динаміка зменшення швидкості кулі та більша відстань до цілі, то більший кут прицілювання потрібний.

Цей кут встановлюється шляхом налаштування прицілу залежно від відстані до цілі. Також варто зазначити, що кут прицілювання може залежати від кута позиції цілі. У випадку невеликих кутів позиції цілі, корекції в налаштуваннях прицілу вважаються малими і зазвичай не потребуються. Під час стрільби по повітряних цілях рекомендується робити випередження пункту прицілювання для цілей, що рухаються повільно, у метрах або у фігурах для досягнення більшої ефективності стрільби.

У регламентуючих документах немає конкретних рекомендацій щодо прицілювання під час стрільби по цілях з кутом місця від 60° до 90° , що ускладнює точність улучення цілі зі стрілецької зброї. Це обумовлено не лише зростанням кута прицілювання при збільшенні кута місця цілі, а й тим, що кут прицілювання може досягати нульового значення під час стрільби по цілях у вертикальному положенні (зеніті).

Більшість прицільних пристосувань на стрілецькій зброї розраховано на мінімальну дистанцію стрільби близько 100 метрів, тому не можуть встановлювати кут прицілювання менше, ніж відповідне значення для цієї відстані під час стрільби по наземних цілях. Мінімальний кут прицілювання для багатьох типових зразків зброї зазвичай становить від 1,4 до 4,7 тисячних градуса. Під час стрільби у зеніт (з кутом місця цілі 90°), відхилення середньої точки попадання від контрольної точки для таких зразків зброї може становити від 0,14 до 0,47 метра на відстані 100

метрів. Це значне відхилення суттєво впливає на точність стрільби та можливість улучення цілі.

Похибка наведення через неспроможність прицільних пристосувань стрілецької зброї відповідати стрільбі по зенітних цілях суттєво впливає на ефективність стрільби. Навіть на відстані 100 метрів імовірність попадання в ціль зменшується на 25-50%. При стрільбі на більші відстані ситуація щодо точності стрільби ще більше погіршується. Наприклад, на відстані 200 метрів вплив цієї похибки наведення для 7,62-мм автоматів Калашникова зростає з 25% до 42%, а для 5,45-мм автоматів Калашникова – з 39% до 86%. На відстані 300 метрів імовірність попадання в ціль ще більше зменшується і не перевищує 24%.

Винятком є ручні кулемети, які мають найменші кути прицілювання, а також деякі кулемети, які, незважаючи на більші кути прицілювання, можуть забезпечити високу точність стрільби. Підвищення ймовірності попадання в ціль зі збільшенням дистанції для деяких кулеметів пояснюється зростанням розсіювання куль і можливістю влучення в ціль навіть за значної похибки наведення зброї. Однак це значення (24%) є набагато меншим, ніж 69%, яке можна було б отримати з цієї зброї на тій самій відстані, якщо не було б похибки наведення.

У таких умовах забезпечити влучення в ціль із прийнятною ймовірністю можливе лише шляхом винесення точки прицілювання на певну величину, але її значення не наводиться в експлуатаційній документації та навчальній літературі, отже, стрільцеві невідоме. Тож удосконалення прицільних пристосувань стрілецької зброї для забезпечення ведення прицільного вогню по повітряних цілях, які мають кути місця цілі 60° ... 90° , а також розроблення спеціальних правил стрільби по таких цілях є актуальним завданням.

У перспективі розвитку НГУ планується створення мобільного, бездатного та автономного військового утворення з правоохоронними функціями. Це утворення буде охоплювати професійних, мотивованих і психологічно готових військовослужбовців, які будуть забезпечені сучасним озброєнням, військовою технікою і спеціальними засобами. Його завдання передбачатиме виконання широкого спектру завдань у найкоротший термін у будь-якому регіоні країни. У випадку зростання загрози або виникнення надзвичайних ситуацій ці підрозділи Національної гвардії України будуть перебувати в постійній бойовій готовності і зможуть

ефективно протистояти загрозам національній безпеці на початковому етапі. Це дозволить, в разі необхідності, швидко розгорнути Збройні Сили України і виконати завдання з припинення збройних конфліктів низької та середньої інтенсивності, а також запобігати інспірованим зовнішнім збройним конфліктам на території держави.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Застосування зброї підрозділами НГУ – це бойове використання військово-вслужбовцями, військовими підрозділами та частинами (кораблями) зброї та бойової техніки, що перебуває в них на озброєнні, санкціоноване відповідними статутами, настановами й інструкціями, а також наказами (командами) командирів (начальників). Його особливостями вважають: а) інтенсифікацію застосування вогнепальної зброї підрозділами НГУ; б) широке застосування вогнепальної зброї іноземного виробництва, переданої Україні країнами-членами НАТО; в) застосування вогнепальної зброї для знищення безпілотних літальних апаратів.

Напрямом подальшого дослідження обрано аналіз нормативного забезпечення протидії загрозам державній безпеці України підрозділами Національної гвардії України щодо своєчасного попередження, виявлення зовнішніх і внутрішніх загроз державній безпеці України, запобігання та протидія таким загрозам.

Список використаних джерел

1. Про Національну гвардію України: Закон України від 13.03.2014 р., № 876-VII // Відомості Верховної Ради. 2014. № 17. Ст. 594. Дата звернення: 8.04.2024.
2. Аллеров Ю. В., Кривенко О. В. Роль і місце Національної гвардії України у структурі сектору національної безпеки і оборони України. *Воєнна безпека*. 2018. № 3. С. 3–9.
3. Біленко О. І., Павлов Д. В. Аналіз можливостей застосування стрілецької зброї для протидії безпілотним літальним апаратам під час виконання завдань із забезпечення державної безпеки. *Безпека держави*. 2023. Вип. 2 (2). С. 10–17.
4. Залужний В. Ф. Зброя російсько-української війни 2022-2023 років: Довідник-каталог основних зразків озброєння та військової техніки які застосовувалися протиборчими сторонами під час відсічі широкомасштабного вторгнення рф в Україну (24.02.2022-30.06.2023) / Міністерство оборони

України. Київ: Видавництво Ліра-К, 2023. 243 с.

5. Женжера С. В., Литвин А. В., Бровко А. А. Удосконалення системи охорони військових об'єктів шляхом розробки засобів радіоелектронної боротьби для протидії БПЛА. *Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил*. 2021. № 3 (69). С. 44–49.

6. Сенаторов В. М. Коліматорний приціл для потреб Національної гвардії України. *Службово-бойова діяльність Національної гвардії України: сучасний стан, проблеми та перспективи: збірник тез доповідей науково-практичної конференції*. Харків : НА НГУ, 2022. С. 39–40.

References

1. Pro Nacionaljnu gvardiju Ukrajiny: Zakon Ukrajiny vid 13.03.2014 r., # 876-VII [Law of Ukraine]. Vidomosti Verkhovnoji Rady. 2014. # 17. St. 594. Data zvernennja: 8.04.2024. [in Ukrainian].
2. Allerov, Ju. V. , Kryvenko, O. V. (2018). Rolj i misce Nacionaljnoji gvardiji Ukrajiny u strukturi sektoru nacionaljnoji bezpeky i oborony Ukrajiny [The role and place of the National Guard of Ukraine in the structure of the national security and defense sector of Ukraine]. *Vojenna bezpeka*. 3. 3–9. [in Ukrainian].
3. Bilenko, O. I., Pavlov, D. V. (2023). Analiz mozhlyvostej zastosuvannja strilecjkoi zbroji dlja protydiji bezpilotnym litalnym aparatam pid chas vykonannja zavdanj iz zabezpechennja derzhavnoji bezpeky [Analysis of the possibilities of using small arms to counter unmanned aerial vehicles during the performance of state security tasks]. *Bezpeka derzhavy*. Vyp. 2 (2). S. 10–17. [in Ukrainian].
4. Zaluzhnyj V. F. (2023). Zbroja rosijsjko-ukrajinsjkoji vijny 2022-2023 rokov: Dovidnyk-katalogh osnovnykh zrazkiv ozbrojennja ta vijsjkovoji tekhniky jaki zastosovuvalysja protyborchymy storonamy pid chas vidsichi shyrokomasshtabnogho vtorghnennja rf v Ukrajinu (24.02.2022-30.06.2023) [Weapons of the Russian-Ukrainian war of 2022-2023: Directory-catalogue of the main types of weapons and military equipment used by the opposing sides during the repulse of the large-scale Russian invasion of Ukraine (24.02.2022-30.06.2023)] / Ministerstvo oborony Ukrajiny. Kyiv: Vydavnyctvo Lira-K, 243 s. [in Ukrainian].
5. Zhenzhera, S. V., Lytvyn, A. V., Brovko, A. A. (2021). Udokonalennja systemy okhorony vijsjkovykh ob'ektiv shljakhom rozrobky zasobiv radioelektronnoji borotjby dlja protydiji BPLA [Improvement of the

system of protection of military facilities through the development of means of radio-electronic warfare to counter UAVs]. *Zbirnyk naukovykh pracj Kharkivskogo nacionalnogho universytetu Povitrjanykh Syl*. 3 (69). 43–49. [in Ukrainian].

6. Censorov, V. M. (2022). Kolimatoryj prytil dlja potreb Nacionalnoji gvardiji Ukrainy [Collimator sight for the needs of the National Guard of Ukraine]. *Sluzhbovo-bojova dijajnistj Nacionalnoji gvardiji Ukrainy: suchasnyj stan, problemy ta perspektyvy : zbirnyk tez dopovidej naukovo-praktyčnoji konferenciji. Kharkiv : NA NGhU*, S. 39–40. [in Ukrainian].

Kostyantyn Zadorozhnyi

Senior teacher of the department
of fire and special training
of the Kyiv Institute
of the National Guard of Ukraine

APPLICATION OF SMALL ARMS BY UNITS OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE IN COUNTERACTION TO MILITARY THREATS

The article provides an overview of the role and significance of the National Guard of Ukraine in ensuring the defense and security of the state. It is noted that this military organization has unique features that allow it to quickly intervene in any region of the country to perform military tasks. Analyzing its status, it is concluded that the National Guard of Ukraine has the status of a law enforcement agency, and the legal aspects of its role in performing law enforcement functions of the state are analyzed. This includes participation in special operations against armed

groups and criminal organizations on the territory of Ukraine, as well as measures to prevent illegal border crossings. Additionally, it takes part in special operations to neutralize unauthorized militarized or armed formations, participate in restoring constitutional order in case of attempts to seize state power or change the constitutional order through violence, and participate in implementing the legal regime of martial law.

The regulatory legal acts regulating the use of small arms by representatives of the National Guard of Ukraine are characterized. Based on the analysis conducted, it is concluded about the possibility and necessity in certain cases to use small arms to counter enemy unmanned aerial vehicles, as well as to conduct defensive fire during attacks by fast-moving aircraft and helicopters. In the future development of the National Guard of Ukraine, there is a plan to create a mobile, combat-ready, and autonomous military formation with law enforcement functions. This formation will consist of professional, motivated, and psychologically prepared servicemen equipped with modern weapons, military equipment, and special means. Its task will be to perform a wide range of tasks in the shortest possible time in any region of the country.

It is emphasized that the modern National Guard of Ukraine is an effective tool for containing and countering threats of armed conflicts on the territory of Ukraine, especially at their initial stages, both internal and externally instigated.

Keywords: National Guard of Ukraine; security sector; military and law enforcement functions; threats to national security; authorities; tasks; state security; small arms; target azimuth; aiming angle.